

Anders Brun

Jo på engelsk

En korpusundersøkelse av semantikken til
midtstilt *jo* i oversettelse

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter

Veileder: Kaja Borthen

Juni 2020

Anders Brun

Jo på engelsk

En korpusundersøkelse av semantikken til midtstilt *jo*
i oversettelse

Bacheloroppgave i nordisk for lektorstudenter
Veileder: Kaja Borthen
Juni 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Sammendrag

I denne oppgaven undersøkes oversettelsen av den pragmatiske partikkelen midtstilt *jo* mellom norsk og engelsk, med utgangspunkt i den prosedurale semantikken for partikkelen som skissert av Berthelin & Borthen (2019). Dette innenfor et relevansteorietisk rammeverk. Undersøkelsen baserer seg på data fra det elektroniske korpuset *Oslo Multilingual Corpus*, som inneholder parallelle oversettelser og originaltekster fra både engelsk og norsk. Det kommer fram av undersøkelsen at engelsk ikke besitter en perfekt ekvivalent til det norske *jo*. Forskjellene og likhetene mellom *jo* og den nærmeste ekvivalenten, *after all*, diskuteres, og jeg argumenterer for at forskjellen kan ligge i en begrensning på den gjensidige manifestheten kodet av *after all*. Generelt sett virker oversettelsene å understøtte analysen av midtstilt *jo*.

Summary

This thesis investigates the translations of the Norwegian pragmatic marker sentence internal *jo*, based on the analysis by Borthen & Berthelin (2019). This is done inside the framework of the relevance theory. The study is based on data from the electronic corpus *Oslo Multilingual Corpus*, which contains parallel original and translated texts in both English and Norwegian. The study shows that English does not have a perfect equivalent to the Norwegian sentence internal *jo*. The differences and similarities of the nearest equivalent, *after all*, is discussed, and I argue the difference may lie in a constraint on the mutual manifestness encoded by *after all*. In general, the study seems to show that the translations of *jo* support analysis of the pragmatic marker.

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Teori	3
2.1. Relevansteori og pragmatiske partikler	3
2.2. Tidligere forskning	4
2.3. Oversettelse som metode for analyse av pragmatiske partikler	6
3. Metode og framgangsmåte	7
4. Presentasjon og diskusjon av funn	7
4.1. Oversettelse av <i>jo</i> fra norsk til engelsk	7
4.2. <i>After all</i>	9
4.3. Oversettelse av <i>jo</i> fra engelsk til norsk og nullforekomster	11
5. Konklusjon	12
Litteraturliste	13

1. Innledning

Pragmatiske partikler kan sies å være en av de delene av språket vårt med flyktig betydning. Dette kommer nok delvis av deres ikke-sannhetsfunksjonelle natur, og manglende referenter i den fysiske verden, men også delvis av den relativt store multifunksjonaliteten de besitter. Som del av dette lar pragmatiske markører, som midtstilt *jo*, seg ikke nødvendigvis lett oversette. Likevel kan oversettelsene av dem skinne et lys på semantikken deres, og kan på den måten hjelpe til med å kartlegge en betydning. I tråd med dette leter denne oppgaven etter svar på følgende spørsmål: Hvordan oversettes midtstilt *jo* til engelsk, og hva er den nærmeste ekvivalenten? Og hva kan disse oversettelsene, med spesielt fokus på den nærmeste ekvivalenten, fortelle oss om semantikken og pragmatikken til midtstilt *jo*? For å nærme meg et svar på disse spørsmålene, vil jeg i denne oppgaven presentere en parallellkorpusundersøkelse av midtstilt *jo*, med utgangspunkt i Berthelin & Borthens (2019) analyse av partikkelen. Før resultatene presenteres og diskuteres er det imidlertid betimelig å gjøre rede for analysen av midtstilt *jo*, og relevanteorien, som vil fungere som rammeverk for diskusjonen.

2. Teori

2.1. Relevanteori og pragmatiske partikler

Pragmatiske partikler er en undergruppe av pragmatiske markører, som kan defineres som «et lingvistisk tegn som brukes til å kommunisere noe som går ut over ytringens grunnleggende proposisjonelle innhold» (Borthen, 2018, s. 226). Begrepet *pragmatisk* refererer til det tradisjonelle skillet på semantikk og pragmatikk som sannhetsfunksjonalitet, altså er det snakk om semantikk ved innholdsord som *sko* og *hus*, ettersom disse påvirker hvorvidt en påstand er sann eller ikke. Ord som *jo* og *men* vil derimot ikke ha en semantikk, da de ikke vil påvirke sannhetsinnholdet i en påstand (Borthen, 2018, ss.226-227) (jfr. *Eplet er grønt – Eplet er jo grønt*). I relevanteoretisk øyemed går imidlertid skillet mellom semantikk og pragmatikk på skillet mellom betydning som er lingvistisk kodet (som vi kan fordi vi har lært språket) og slutninger en fatter i en gitt kontekst der slutningsprosessen er underlagt gitte kognitive prinsipper (Borthen, 2018, s. 227). Etter dette synet vil pragmatiske markører (og derfor partikler) ha en prosedural semantikk som, istedenfor å kode et bestemt begrep eller konsept (f.eks. *sko*), hjelper tolkningsprosessen hos mottaker med å komme til riktig slutning (Blakemore, 2002, ss. 90-91). Den foreslåtte prosedurale semantikken til midtstilt *jo* greies videre ut om i del 2.2 av denne oppgaven.

Relevansteorien, utviklet av Deirdre Wilson og Dan Sperber, har som formål å beskrive hvordan vi i stor grad greier å forstå hverandres ytringer, selv om budskapet ofte blir underspesifisert og alle ytringer kan ha mange ulike tolkninger (Falkum & Kjøl, 2014, s. 180). Ifølge relevansteorien må språkbrukere foreta en pragmatisk slutningsprosess for å forstå det mente budskapet av en ytring, hvor flere av de mulige tolkningene elimineres, og man ender opp med de tolkningsmulighetene som sannsynligvis var det mente budskapet. Det som gjør denne slutningsprosessen mulig, er mottakers implisitte forventning om at enhver ytring er «optimalt relevant» (Borthen, Berthelin & Thomassen, 2012, ss. 7-8). I relevansteoretisk sammenheng utgjør relevans forholdet mellom positive kognitive effekter (endring i verdensbilde gjennom at noe nytt tilføres) og prosesseringskostnader (den mentale anstrengelsen som skal til for å forstå en ytring) (Falkum & Kjøl, 2014, s. 181). Et annet begrep innenfor relevansteorien, som også er sentralt når det kommer til semantikken til midtstilt *jo*, er 'mutual manifestness', heretter kalt «gjensidig manifesthet». Manifesthet er en egenskap ved informasjon, og en kan si at noe er manifest til den grad en kan representere det mentalt og akseptere det enten som sant, eller som antagelig sant (Unger, 2018, s. 324). Dette betyr altså at når noe er manifest for noen er det mentalt tilgjengelig for individet det er snakk om. En antagelse kan være manifest ved at den er tilgjengelig f.eks. gjennom synlig bevis, minnet eller en slutningsprosess (Berthelin & Borthen, 2019, s. 17). Når det her senere blir beskrevet tilfeller hvor en proposisjon er gjensidig manifest, innebærer det at innholdet i proposisjonen er manifest for alle parter i utvekslingen, altså både for avsender og mottaker.

2.2. Tidligere forskning

Tidligere studier av midtstilt *jo* dreier seg i varierende grad rundt den pragmatiske partikkelens signalisering av (i) at *jo*-ytringens innhold er gitt eller ukontroversielt, (ii) at *jo*-ytringen skal tolkes som en premiss for en slutning, og (iii) at *jo*-ytringen motsetter en annen ytring eller en idé som er antatt til stede (Berthelin & Borthen, 2019, s. 4). Tidligere utgivelser virker å enes ved det første punktet, som omhandler at midtstilt *jo* markerer at innholdet i en ytring er «gitt» eller ukontroversielt for både avsender og mottaker av ytringen. Berthelin & Borthen (2019) setter imidlertid dette innenfor relevansteoriens rammer, og spisser analysen ved å si at denne githetsfasetten ved midtstilt *jo* kan beskrives ut ifra det relevansteoretiske begrepet gjensidig manifesthet (s.6). Det andre punktet, som består i at bruken av *jo* markerer at en ytring skal tolkes som en premiss for en slutning, regnes også for å være en del av den prosedurale semantikken til midtstilt *jo*, som blir lagt fram slik:

- In an utterance that contains sentence-internal *jo* and is used to express the proposition *p*,
- interpret *p* as mutually manifest to speaker and hearer (constraint on higher-level explicature), and
  - interpret *p* as a premise for deriving and supporting an available conclusion *q* (constraint on implicature).
- (Berthelin & Borthen, 2019, s. 23)

Berthelin & Borthen (2019) konkluderer her med at det tredje nevnte punktet, om at *jo* markerer at innholdet i en ytring står i opposisjon til en annen tilgjengelig antagelse, ikke er en tredje begrensning kodet av *jo*. Det argumenteres istedenfor for at denne (hyppige) opposisjonelle fortolkningen kommer av typene mening som blir kodet av *jo*, ved at partikkelen gjerne brukes for å markere innholdet av en ytring som del av et argument (s. 23-24). (Eventuelt mer om dette etter hvor aktuelt det blir i *after all*)

Den prosedurale semantikken beskrevet ovenfor kan illustreres i bruken av *jo* i det konstruerte eksempelet (1), hvor vi ser for oss at Far og Mor har den felles sønnen Ola. Ola ser en hest på TV, og spør om han kan få en.

- (1) Far: Ola har lyst på en hest.
Mor: Han er **jo** fem år gammel!

Det er gjensidig manifest for Far og Mor at deres felles sønn er fem år gammel, i denne situasjonen bør informasjonen i ytringen være tilgjengelig for Far gjennom minnet. For en annen tilhører, som ikke er faren til Ola, vil det være mulig at tilhører kunne sett på Ola og sluttet seg til denne informasjonen. Hadde imidlertid denne informasjonen ikke vært gjensidig manifest, ville det vært unaturlig for Mor å bruke *jo* (Berthelin & Borthen, 2019, s. 6). Videre vil bruken av *jo* signalisere at ytringen er en premiss for en tilgjengelig konklusjon som relaterer til diskusjonen (Berthelin & Borthen, 2019, s. 7). I dette tilfellet vil konklusjonen være at Ola ikke kan få en hest, ettersom han er fem år, og barn på fem år sjelden kan ta vare på en hest på egen hånd.

I *Norsk Referansegrammatikk* (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997) beskrives midtstilt *jo* som en forsterker som understreker det epistemiske innholdet i en ytring, altså at det som blir sagt faktisk er sant (s. 824), hvilket er i tråd med den relevansteorietiske analysen av *jo*, ettersom det som blir presentert som manifest for tilhører også presenteres som sant. Denne forsterkende funksjonen beskrives også som en av motivasjonene for å bruke *jo* av Berthelin & Borthen (2019, s. 25). Betydningen og funksjonen til midtstilt *jo* er da å markere at en ytring er gjensidig manifest og en premiss som understøtter en tilgjengelig konklusjon, hvilket fører til en forsterkning av sannhetsinnholdet i proposisjonen. Tilstedeværelsen av *jo* gjør også ytringens intensjon klarere, ved at det begrenser og/eller peker ut de mente

implikaturene, eller at det antyder at mottaker skal lete etter en implikatur basert på premissen i ytringen. Berthelin & Borthen (2019) diskuterer også *jo* som markør for overraskelse, og konkluderer med at denne bruken ikke går på tvers av analysen av midtstilt *jo* (s. 26).

2.3. Oversettelse som metode for analyse av pragmatiske partikler

I undersøkelsen av pragmatiske markører kan flere innfallsvinkler og metoder være nyttige for å avdekke og definere mening og funksjon (Aijmer, Simon-Vanderbergen & Foolen, 2006, s. 111). Oversettelsesundersøkelser kan tjene det formål å teste hypoteser om semantikken til en gitt pragmatisk partikkel, spesielt i tilfellene hvor målspråket ikke besitter en perfekt ekvivalent. Ulike bruksområder av partikkelen vil da kunne demonstreres gjennom forskjellige oversettelser, og kan på denne måten hjelpe til med å underbygge, tilpasse eller spisse en foreslått semantikk, i tillegg til å kartlegge relasjonen mellom forskjellige partikler (Aijmer, et. al., 2006, ss. 111-112). Bruken av parallellkorpus gjør det mulig å se på oversettelse av en gitt pragmatisk partikkel til et annet språk, samt forekomstene av den samme partikkelen i oversettelser motsatt vei. Videre er det også mulig å undersøke hvorvidt kilden til en oversettelse har det oversatte ordet som kilde i oversettelser den andre veien (Aijmer, et. al., 2006, s. 112). Foruten i idiomatisk og metaforisk bruk, er det sannsynlig at ord som koder konkrete, konseptuelle begreper, som *bok*, vil svare til én oversettelse i høy grad. Dette er imidlertid ikke å vente ved oversettelsen av pragmatiske markører (Aijmer, et. al., 2006, s. 112). Gitt at engelsk ikke har en perfekt ekvivalent til det norske midtstilte *jo* kan vi i oversettelsen kan vi forvente at det vil være betydelig variasjon i oversettelsene av partikkelen, deriblant en mengde nullforekomster (hvor vi ikke direkte finner ord som svarer til oversettelsen på en en-til-en-basis). I arbeidet med slikt materiale er det viktig å være bevisst at oversettelsesprosessen som regel ikke gir en direkte oversettelse ord for ord, og er heller ute etter den intenderte meningen i kildeteksten (Aijmer, et. al., 2006, s. 111). Bruken av blant annet pragmatiske partikler blir nødvendigvis preget av dette, og er en del av arbeidet med å gjenskape betydningen av stilen i kildetekstene (Nome, 2014, s. 344-345). Dette kan bety at det noen ganger vil være mer hensiktsmessig for oversetter å ikke oversette en pragmatisk partikkel uten en perfekt ekvivalent, og heller la leseren slutte seg til meningen uten en form for språklig ledetråd.

3. Metode og framgangsmåte

Undersøkelsen som presenteres i denne oppgaven baserer seg på data fra *The Oslo Multilingual Corpus*. I første omgang har jeg søkt etter *jo* med engelske parallelltreff, tagget som adverb, i databasene No-En-Ge og No-En-Fr-Ge. Disse har norske kildetekster med oversettelser til engelsk og tysk, og engelsk, fransk og tysk. Videre har jeg skilt ut forekomstene som ikke var relevante, som for eksempel svarordet *jo*, og telt opp oversettelser og nullforekomster som presentert i Tabell 1. Jeg har utført samme prosedyre med søk i databasen En-Ge-No, hvor det er engelske kildetekster og norske måltekster, for å få resultatene presentert i Tabell 2. I oversettelsene fra norsk til engelsk var det totalt 511 treff, hvorav 116 måtte strykes, mens det andre vei var 212 treff, hvorav 40 måtte strykes. Ideelt sett skulle datamaterialet vært større, da det blant annet kan virke som enkelte oversettere velger å oversette partikkelen på en bestemt måte i større grad enn andre.

4. Presentasjon og diskusjon av funn

4.1. Oversettelse av *jo* fra norsk til engelsk

Direkte oversettelse av <i>jo</i>	Forekomster	Prosentandel
Null	267	67,59 %
<i>Of course</i>	20	5,06 %
<i>After all</i>	75	18,99 %
Tag-spørsmål	10	2,53 %
<i>You know</i>	9	2,28 %
Andre forekomster (<1%) (<i>surely, do-support, certainly...</i>)	9	2,28 %
Total:	395	100%

Tabell 1. Oversettelser av midtstilt *jo* fra norsk til engelsk.

Som vi kan se i tabellen er oversettelsene *of course*, *you know*, *after all* og tag-spørsmål (som *isn't it?*) brukt i varierende grad i datamaterialet. Av realiserte oversettelser av den pragmatiske markøren er *after all* tydelig mest frekvent, men nullforekomstene er også betydelige. To interessante spørsmål er hvordan *after all*, som virker å være nærmest en ekvivalent av oversettelsene, og *jo* ligner og skiller seg fra hverandre, i tillegg til hvordan det kan ha seg at *jo* ikke blir oversatt direkte i såpass stor grad. Før disse spørsmålene diskuteres vil jeg imidlertid presentere de andre mest frekvente oversettelsene, og kort se på hvordan de kan sies å forholde seg til semantikken til midtstilt *jo*, som skissert i Berthelin & Borthen (2019).

Oversettelsene virker alle å utøve funksjonen til *jo* i de gitte kontekstene, uten selv å være ekvivalente til *jo* i andre situasjoner. På denne måten underbygger den foreslåtte semantikken

til *jo*. Eksempler på dette følger i (2) (*of course*) og (3) (*you know*). Den norske kildeteksten står ved (Xa) mens den engelske oversettelsen er gjengitt ved (Xb).

- (2) a. Med ett står det klart for meg hvilken bør vi lesset på henne, etter hvert som vi dro bort den ene etter den andre og lot henne sitte alene tilbake. Jeg merket **jo** på henne i sommer at hun var nær bristepunktet.
 b. Suddenly it's clear to me what a burden we put on her shoulders, as one after the other of us went away and left her behind alone. I noticed this summer, **of course**, that she was near the breaking point.
 (Oslo Multilingual Corpus)
- (3) a. «Nei, barnet mitt, det var sannelig ikke så lett, kan du tro. Men jeg var **jo** vant til å finne meg til rette, så det gikk på et vis.»
 b. «No, my child, it certainly wasn't easy, believe me. But, **you know**, I was used to making the best of things, so it worked out in a fashion.»
 (Oslo Multilingual Corpus)

You know og *of course* deler på et vis kvaliteten at ordlyden gir et hint om den pragmatiske markørens funksjon. Fraser (1996) beskriver *of course* som en slutningsmarkør, som markerer at en ytring er en konklusjon som følger av den foregående diskursen (s. 188). Det virker nærliggende å anta at *of course* markerer gjensidig manifesthet, og da i hvert fall gjennom slutning, som i (2). *You know*, som i (3), virker intuitivt som en markør for gjensidig manifesthet gjennom minne. Det er her verdt å nevne at det følgelig er nyanser og konnotasjoner knyttet til bruken av disse pragmatiske markørene, som at *of course* kanskje kan virke som en forsterker i større grad når det kommer til å presentere en proposisjon som sann.

En interessant forekomst i datasettet var oversettelser av *jo* til konstruksjoner med tag-spørsmål (som *isn't it?* Og *don't you?*). Tag-spørsmål brukes gjerne enten for å be om bekreftelse på at det en sier er sant, eller som et retorisk spørsmål for å understreke den en sier (Baker, 2015, s. 314). De gangene *jo* blir brukt for å uttrykke overraskelse virker det som det i oversettelsen vil være et tag-spørsmål, som i (5), men tag-spørsmål blir også brukt uten at dette er tilfellet:

- (4) a. «Neivisst,» sier han med et bredt smil og skyver dropsposen over til henne. «Det er **jo** noe alle vet at vi ikke lenger har noen jøder her i byen.»
 b. «All right,» he says with a broad smile, pushing the bag of lozenges over to her. «We all know, **don't we**, that there aren't any Jews left in this town.» (Oslo Multilingual Corpus)
- (5) a. Idet hun slynget ut disse ordene, fór jeg sammen og stirret på henne med den største forbauselse. «Men i alle dager, du er **jo** svensk,» ropte jeg.
 b. I gave a start as she flung out these last words, staring at her in the greatest amazement. «But of all things, you're Swedish, **aren't you?**» I cried.
 (Oslo Multilingual Corpus)

I (4b) virker tag-spørsmålet å antyde gjensidig manifesthet gjennom det retoriske spørsmålet, men uten nødvendigvis å markere ytringen som en premiss. Som sådan gjør den noe av det samme som *jo* i (4a). Å inkludere *jo* i (5a) er relevant i relevanstereoretisk forstand fordi

implikaturen som signaliseres ved *jo* (noe lignende «vi kan snakke med hverandre på morsmålet vårt») positive kognitive effekter ved at det avkrefter og gjør det mulig å forkaste en tidligere antagelse av motsatt karakter. Det kan diskuteres hvorvidt den samme effekten er til stede i (5b). I utgangspunktet virker det i (5b) som at «But of all things» blir den eneste markøren for overraskelse, og at tag-spørsmålet (sannsynligvis) blir en markør for gjensidig manifesthet via et retorisk spørsmål.

4.2. *After all*

Som den mest frekvente parallelle forekomsten er *after all*, og sammenhengen mellom *after all* og *jo* verdt å diskutere. Betydningen til adverbet *after all* står oppført i ordboka *Merriam-Webster* som enten (i) «in spite of considerations or expectations to the contrary», eller (ii) «in view of all circumstances» (*Merriam-Webster*, 2011). Denne forskjellen kan illustreres ved det minimale paret (6a) og (6b):

- (6) a. We didn't show up until noon. There was no urgency after all.
b. We didn't show up until noon. After all, there was no urgency.

I (6a) dukket «vi» ikke opp før midt på dagen, og det viste seg, mot vår forventning, at det ikke var noe hastverk. I denne sammenhengen oversettes gjerne *after all* til *likevel*. I (6b) dukket «vi» ikke opp før midt på dagen, ettersom vi visste at det ikke var noe hastverk. Det er denne betydningen som er aktuell i oversettelsen av midtstilt *jo*, og den oversettes gjerne til *tross alt*.¹

Blass (2002) beskriver *after all* som en markør for gjensidig manifesthet (begrensning på høyere ordens eksplikatur), i tillegg til å ha en begrensende funksjon på implikaturen, nemlig at *after all* brukes for å markere ytringen som en premiss for en tidligere, tilgjengelig konklusjon (ss. 42-46). Denne andre delen støttes også i Fraser (1996) hvor *after all* blir beskrevet som en «inferential marker», eller slutningsmarkør (s. 188). Dette etterlater oss med en semantikk for *after all* som i stor grad ligner semantikken for midtstilt *jo*, som skissert av Berthelin & Borthen (2019). I parallelleksempler fra datasettet, som (7), kan vi også se hvordan disse to pragmatiske markørene kan oppføre seg nærmest identisk:

- (7) a. Han tvilte ikke på at han kunne «ta» leiligheten i Fontenoy House; han var **jo** faktisk en av de beste innbryterne i London
b. He had no doubts he could «take» the apartment at Fontenoy House; he was, **after all**, one of the best cracksmen in London. (*Oslo Multilingual Corpus*)

¹ I et søk etter *after all* i En-Ge-No databasen i *Oslo Multilingual Corpus* var det 28 treff med betydning lik den i (6b). *After all* ble i 6 av tilfellene oversatt til konstruksjoner med *jo*, i 15 av tilfellene til *tross alt* og i 7 av tilfellene utelatt i oversettelsen.

Her virker *after all* og *jo* å utføre samme oppgave, nemlig å markere ytringen (han var en av de beste innbryterne i London) som en premiss for den tidligere konklusjonen (han kunne bryte seg inn i leiligheten), og å markere at denne informasjonen er (eller presenteres som) gjensidig manifest. På dette punktet møter vi imidlertid et problem. Hvis vi vurderer antall nullforekomster og andre oversettelser av *jo* i både Tabell 1 (over) og Tabell 2 (presentert i del 4.2), virker det lite sannsynlig at *after all* og *jo* kan være perfekte oversettelser av hverandre. Jeg vil argumentere for at det er *after all* som har et snevrere bruksområde, og at forskjellen mellom partiklene kan ligge i en begrensning på markeringen av gjensidig manifesthet. Vurder det konstruerte eksempelet i (8), hvor vi kan se for oss at to mennesker står utenfor et brennende hus:

- (8)   a. ?You can't go in there. The house is on fire, after all.
       b. ?You can't go in there. After all, the house is on fire.
       c. Du kan ikke gå inn dit. Huset brenner jo.

Her virker det ikke som *after all* kan brukes naturlig, hverken i (8a) eller (8b), mens *jo* derimot fungerer. Jeg vil foreslå at dette har å gjøre med en begrensning ved den gjensidige manifestheten *after all* markerer. Når informasjonen som markeres som gjensidig manifest av *after all* er tilgjengelig enten via slutning eller minne, virker *after all* å fungere. Når informasjonen derimot er tilgjengelig gjennom direkte persepsjon i øyeblikket (som i (8)), virker *after all* å være mer unaturlig å bruke. Denne antagelsen har også mulig forklaringskraft når det kommer til en annen forskjell på bruken av *jo* og *after all*. Blass (2002) poengterer at *after all* ikke kan brukes for å uttrykke overraskelse (s. 46), hvilket kan eksemplifiseres om en prøver å lage en oversatt realisering av (5) med *after all*. Blass (2002) forklarer dette med at *after all* brukes til å underbygge en påstand, og derfor ikke kan (s. 46). Denne forklaringen virker å være gyldig gitt at *after all* markerer at ytringen er en premiss for en tidligere uttalt konklusjon. Om det er sant er dette også en forskjell mellom *jo* og *after all*. Hvis *after all* derimot kan, som *jo*, markere en ytring som en premiss for en konklusjon som er tilgjengelig, men ikke nødvendigvis eksplisitt til stede, er ikke forklaringen fullstendig tilfredsstillende. Dette fordi *jo* også brukes for å markere en ytring som en premiss. I det tilfellet kan den tidligere antagelsen om begrensningen på direkte persepsjon forklare hvordan *after all* ikke kan ha en mirativ funksjon. Hvis ikke *after all* kan markere gjensidig manifesthet gjennom direkte persepsjon, virker det følgelig også unaturlig at markøren skal kunne uttrykke at ny eller uforventet informasjon for taleren, som gjerne kommer gjennom evidens via direkte persepsjon.

Jeg konkluderer altså her med at *after all* og *jo* ikke er perfekte ekvivalenter, og at hovedforskjellen kan ligge i at *after all* ikke kan markere gjensidig manifesthet via direkte persepsjon. Jeg vil likevel ikke foreslå en semantikk for *after all*, utover denne antagelsen, da det i mitt syn trengs mer forskning for å avgjøre både om denne antagelsen stemmer, og for å avgjøre spørsmålet om hvorvidt konklusjonen *after all* underbygger nødvendigvis må være uttalt tidligere, eller om den bare kan være tilgjengelig. Videre virker det som også oversettelsen av *jo* til *after all* underbygger semantikken til midtstilt *jo*, som foreslått av Berthelin & Borthen (2019).

4.3. Oversettelse av *jo* fra engelsk til norsk og nullforekomster

Det er flere mulige grunner til det høye antallet nullforekomster i resultatene. Som tidligere nevnt er oversettere i oversettelsen av tekst ute etter den intenderte meningen, og ikke en ord-for-ord oversettelse (Aijmer, et. al., 2006, s. 111). Omskrivingen i oversettelse kommer også av forsøk på å fange den mulige effekten av stilen til forfatteren (Nome, 2014, s. 344-345). Relevansteoretisk er det nærliggende å anta at det å legge til en pragmatisk partikkel ikke alltid fører til økte kognitive effekter i forhold til prosesseringskostnader. I samspill med konklusjonen om at engelsk ikke har en perfekt ekvivalent til *jo* kan dette forklare mange av nullforekomstene; Hvis ikke en perfekt ekvivalent eksisterer og de tilgjengelige mulighetene ikke vil føre til optimal relevans, vil det være mer relevant å utelate den eventuelle pragmatiske markøren. Dette resonnementet kan også understøttes av resultatene fra oversettelsene fra engelsk til norsk (Tabell 2). I noen tilfeller kan det også være at det er mest hensiktsmessig å la mottaker slutte seg til innholdet selv, uten et språklig hint, hvilket virker sannsynlig spesielt i skjønnlitterær sammenheng.

Direkte oversettelse av <i>jo</i>	Forekomster	Prosentandel
Null	146	84,88 %
<i>Of course</i>	9	5,23 %
<i>After all</i>	6	3,49 %
<i>Do-support</i> ²	2	1,16 %
<i>You know</i>	4	2,33 %
Andre forekomster (<1%) (<i>surely, certainly...</i>) ³	4	2,33 %
Total:	172	100%

Tabell 2. Forekomster av midtstilt *jo* i oversettelsene fra engelsk til norsk.

² Do-support (*do* + infinitiv), som en relativt lavfrekvent oversettelse, virker å fungere forsterkende på samme måte som *jo* (eks. Men de sier *jo* at (...) – But they *do* say that (...)).

³ En interessant bemerkning ved oversettelsene fra engelsk til norsk er at det ikke ble funnet noen tag-spørsmål som ble oversatt til *jo*. Det kan altså virke som om denne oversettelsen kun går én vei, og det er mulig det for engelske tag-spørsmål i oversettelse til norsk utføres et annet ordvalg eller formulering.

I de norske oversettelsene av de engelske kildetekstene er det iøynefallende mange nullforekomster, samtidig som *after all* har en mye lavere frekvens. Denne frekvensforskjellen ved *after all* kan tenkes å gi et hint om hva slags bruk av *jo* som er mest frekvent. At det er et større antall nullforekomster parallelt mellom de engelske kildetekstene og de norske måltekstene kan sies å understøtte påstanden ovenfor. Nome (2014) påpeker at større studier innen oversettingsfeltet merker at oversettelser gjerne gjøres mer eksplisitte enn kildetekstene (ss. 344-345). Utelukkende basert på dataene fra de engelske kildetekstene til de norske måltekstene kan dette virke som det stemmer, ettersom *jo* blir lagt til i mange tilfeller uten å svare til en pragmatisk markør på engelsk. Det kan intuitivt virke som dette ikke stemmer ved oversettelsene til engelsk på grunn av mengden nullforekomster, men jeg vil argumentere for at den høye frekvensen (forholdsmessig mellom Tabell 1 og 2, jfr. for eksempel frekvensforskjellen ved *after all*) på oversettelser til forskjellige pragmatiske markører kan være et uttrykk for nettopp dette.

5. Konklusjon

I denne oppgaven har jeg presentert en parallellkorpusundersøkelse som baserer seg på data fra *Oslo Multilingual Corpus*, med det formål å undersøke semantikken til midtstilt *jo*, med utgangspunkt i Berthelin & Borthens (2019) semantikk for partikkelen. Jeg argumenterer med bakgrunn i funnene for at oversettelsene av midtstilt *jo* underbygger denne semantikken, ved at de forskjellige oversettelsene innehar deler av semantikken til midtstilt *jo*, og dermed fyller samme rolle i forskjellige situasjoner. Det forholdsvis store antallet nullforekomster diskuteres, og en mulig forklaring baserer seg på mangelen på en perfekt ekvivalent i samspill med relevansteorien grunnprinsipp om optimal relevans. Det at det fra de engelske kildetekstene er nullforekomster i høyere grad kan også vise mangelen på en god ekvivalent til *jo* i engelsk. Det framgår imidlertid av både dataene og diskusjonen at *after all* er den nærmeste ekvivalenten til *jo*, selv om partiklene fortsatt skiller seg fra hverandre til en viss grad. Jeg foreslår at forskjellen ligger i en begrensning på *after all* sin markering av gjensidig manifesthet, og hever spørsmålet om hvorvidt en konklusjon må være tilgjengelig eller eksplisitt til stede for at *after all* kan markere den påfølgende ytringen som en premiss for nevnte konklusjon. I mitt syn kreves det her mer forskning for å komme til en vanntett konklusjon.

Litteraturliste

“After all”. 2011. I *Merriam-Webster.com*. Hentet fra <https://www.merriam-webster.com/dictionary/after%20all>

Aijmer, K., Simon-Vandenberg, A. M., & Foolen, A. (2006). *Pragmatic markers in translation: A methodological proposal*. In (pp. 101-114).

Baker, D. (2015). Tag questions. *Elt Journal*, 69(3), 314-318.

Berthelin, S. R. & Borthen, K. 2019. The semantic and pragmatics of Norwegian sentence-internal *jo*. *Nordic Journal of Linguistics*, 3-30.

Blakemore, D. (2002). *Relevance and linguistic meaning : The semantics and pragmatics of discourse markers* (Vol. 99, Cambridge studies in linguistics ;). Cambridge ;: Cambridge University Press.

Blass, R. (2002). Particles, propositional attitude and mutual manifestness. I Andersen, G. (2000). *Pragmatic Markers and Propositional Attitude*.

Borthen, K. 2018. Store spørsmål om små ord. Innledning til temanummer om pragmatiske partikler i norsk. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 36 (2), 225-247.

Borthen, K., Berthelin, S. R. & Thomassen, G. 2012. Om det uuttalte – relevansteorien implikaturbegrep i møte med autentiske data. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, s. 3-49.

Faarlund, J.T, Lie, S. og Vannebo, K.I., 1997. *Norsk Referansegrammatikk*. Universitetsforlaget.

Falkum, I. og Kjøl, G. 2014. Kognitiv pragmatikk og relevanst teori. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, s. 173-188.

Fraser, B. 1996. Pragmatic markers. *Pragmatics*, p. 167-190.

Nome, A. 2014. Konnektiver i oversettelse. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 32 (2), s. 337-359.

Unger, C. 2018. A cross-linguistic puzzle and its theoretical implications: Norwegian ‘jo’, German ‘doch’ and ‘ja’, and an advertisement. *Nordic Journal of Linguistics* 41(3), 309–332.

Korpus

The Oslo Multilingual Corpus (1999–2008), the Faculty of Humanities, University of Oslo. <http://www.hf.uio.no/ilos/english/services/omc/>

